

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Makroekonominės prognozės

2021 m. birželis

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2021 m. birželio 14 d.

Po lėtesnės plėtos metų pradžioje pasaulio ekonomikos augimas pradeda atsigauti. Ūkinio aktyvumo svyravimams didžiausią įtaką tebedaro COVID-19 pandemija, suintensyvėjantys ir nuslopstantys šios ligos židiniai įvairiuose pasaulio regionuose, besikeičiantys ribojimai, taikomi gyventojų ir įmonių veiklai. Tiesa, šie ribojimai ekonominį aktyvumą veikia ne tiek daug, kiek veikė pandemijos pradžioje. Įmonėms ir gyventojams sukauptus žinių, kaip sumažinti riziką užsikrėsti COVID-19, per antrąją pandemijos bangą daugelyje šalių pramonės produkcija nemažėjo, nekrito pasaulinė prekyba prekėmis. Jautriau į ekonominius ir judėjimo suvaržymus reaguoja paslaugų ekonominės veiklos – daugiausia dėl jų netolygios raidos ūkinis aktyvumas pasaulyje metų pradžioje lėtėjo. Numatoma, kad artimiausiu metu ekonominė plėtra pasaulyje, o ypač išsivysčiusiose ekonomikose, gerokai pagyvės. Prie to, visų pirma, turėtų prisidėti gyventojų vakcinavimas, kuris turėtų mažinti pandemijos mastą, taigi ir galimus ekonominių veiklų ribojimus. Didesnį ūkinį aktyvumą skatins ir įvairių šalių, pavyzdžiui, JAV, ES, vyriausybės gyventojams ir įmonėms teikiama parama. Jos poveikis makroekonominiams procesams bus juntamas ne tik artimiausiais ketvirčiais, bet ir ilgėlesnį laiką. Netiesiogiai, t. y. per tarptautinės prekybos ir finansinius ryšius, užsienio valstybių ekonomikų skatinimas veiks ūkinį aktyvumą ir Lietuvoje.

Pasižymėjusi tik nedideliu kritimu praėjusiais metais, Lietuvos ekonomika šiemet išsiskiria palyginti stipriu augimu. Nors 2021 m. pirmaisiais mėnesiais galiojo gana griežti gyventojų ir įmonių veiklos apribojimai, ūkinis aktyvumas Lietuvoje padidėjo. Ypač padidėjo apdirbamoji gamyba – pirmąjį ketvirtį ji buvo 6,4 proc. didesnė nei ankstesnį ketvirtį¹. Augo daugelis apdirbamosios gamybos šakų, bet ypač išsiskyrė chemijos produktų (daugiausia produktų, reikalingų pandemijai valdyti) gamyba, ji per ketvirtį padidėjo daugiau nei 29 proc. Pirmąjį ketvirtį augo ir paslaugų sektorius. Ypač didėjo profesinės, mokslinės, administracinės ir aptarnavimo veiklų apimtys. Šių veiklų apimtys sunkmečiu krito itin daug ir tik pastaruoju metu grįžo į prieškrizinį lygį. Augo ir kai kurios kitos paslaugas teikiančios ekonominės veiklos, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto operacijų, informacijos ir ryšių. Pastaroji – informacijos ir ryšių – veikla šiuo metu yra labiausiai paaugusi, palyginti su prieškriziniu laikotarpiu (joje šiuo metu sukuriama pridėtinė vertė yra beveik 12 % didesnė nei 2019 m.). Vis dėlto ne visi ekonomikos sektoriai metų pradžioje augo, kai kurie sektoriai gyvuoja gerokai prasčiau, nei prieš prasidedant pandemijai. Viešojo maitinimo įmonių apyvarta palyginamosiomis kainomis 2021 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, krito daugiau nei 25 proc.; ji buvo daugiau nei 52 proc. mažesnė nei 2019 m.² Pirmąjį ketvirtį taip pat krito meninės, pramoginės ir kitų susijusių veiklų apimtys, o jose sukuriama pridėtinė vertė šiuo metu yra 21 proc. mažesnė nei 2019 m.

Augant ekonominiam aktyvumui, gerėja padėtis ir darbo rinkoje. Per antrąją pandemijos bangą dirbančiųjų skaičius Lietuvoje iš esmės nesikeitė, o šių metų pirmaisiais mėnesiais jis po truputį didėjo. Tačiau, kaip ir tikėtasi, darbo rinka atsigauna ne tiek daug, kiek bendras ekonominis aktyvumas – 2021 m. pirmąjį ketvirtį šalies realusis BVP jau viršijo 2019 m. stebėtą lygį, o dirbančiųjų skaičius vis dar tebebuvo mažesnis nei 2019 m. Prie to, matyt, prisideda įmonių gebėjimas didinti darbo našumą ir būtinybė kuo geriau panaudoti esamus veiklos pajėgumus, taip papildomų darbuotojų samdą atidedant ateičiai. Spartesniai darbo rinkos atsigavimui kol kas kliudo ir tebesitęsianti pandemija, dėl kurios kai kurių ekonominių veiklų, o konkrečiau – kai kurių paslaugų veiklų, ūkinis aktyvumas tebėra suvaržytas. Gerėjanti dabartinė ir numatoma ekonominė padėtis prisideda ir prie tebesitęsiančio darbo atlygio kilimo. Šių metų pirmąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, darbo užmokestis didėjo ne tik viešajame, bet ir privačiajame sektoriuje, nors aptariamam laikotarpiu pandemine padėtis buvo prasta ir galiojo gana griežti įvairūs veiklos suvaržymai. Žvelgiant retrospektyviai, pandemijos metu darbo atlygis sumažėjo tik vienoje ekonominėje veikloje – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (joje darbo užmokestis tebėra

¹ Remiamasi pramonės produkcijos duomenimis, iš kurių pašalinta sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaka.

² Remiamasi maitinimo įmonių apyvartos duomenimis, iš kurių pašalinta sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaka.

beveik 4 % mažesnis nei buvo 2019 m.). Prie bendro darbo užmokesčio kilimo per visą pandemiją, matyt, prisideda anksčiau buvusi ir šiuo metu esanti gera įmonių finansinė padėtis, įmonių pastangos didinti darbo našumą, keliamas darbo atlygis viešajame sektoriuje ir tebevyraujantys lūkesčiai, kad ateityje dėl natūralių demografinių tendencijų aktuali bus darbuotojų trūkumo problema.

Tolesnę ūkio plėtrą lems pandeminės padėties valdymas, vis labiau atsigaunanti vidaus paklausa ir į eksportą orientuotų veiklų raida. Kaip ir pastaraisiais ketvirčiais, lemiamą poveikį ūkiniam aktyvumui turės pandemijos mastas ir prisitaikymas prie jos tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse. Daroma prielaida, kad artimiausiais mėnesiais ir toliau bus sėkmingai įgyvendinamas gyventojų vakcinavimas, kuris kartu su kitomis priemonėmis mažins naujų susirgimų COVID-19 skaičių, o tai leis vis labiau atsisakyti gyventojų ir įmonių veiklos apribojimų. Tai palankiai turėtų veikti daugelį ekonominių veiklų, o ypač – paslaugas teikiančias veiklas. Didesnės galimybės pirkti įprastose prekybos vietose turėtų padidinti privatųjį vartojimą. Pastarasis per sunkmetį sumenko ne tiek dėl savanoriško, kiek dėl priverstinio taupymo, tad, sumažėjus įvairiems su pandemijos valdymu susijusiems suvaržymams, namų ūkių vartojimas turėtų gerokai paaugti. Numatoma, kad namų ūkių taupymo norma (neišeitų pajamų dalis) prognozuojamu laikotarpiu mažės ir artės tokio lygio, koks buvo stebimas prieš pandemiją, link. Prognozuojama, kad prie ekonominio aktyvumo prisidės ir kilsiančios investicijos. Numatoma, kad artimiausiu metu labiau padidės investicijos privačiajame sektoriuje, kuriame jos pernai gerokai sumažėjo. Investicijas skatins ir gausėsiantys ES paramos lėšų srutai. Prognozuojama, kad, valdant pandeminę situaciją, pamažu gerės ne tik Lietuvos, bet ir pagrindinių užsienio prekybos partnerių ūkinė raida, o tai palankiai veiks eksportuotojus. Vertinama, kad šiemet užsienio paklausa gali padidėti maždaug tiek, kiek ji pernai nukrito (apie 8 %), o vėlesniais metais ji turėtų kilti mažiau. Lietuvos eksportą didinančiai turėtų veikti ne tik atsigaunanti užsienio šalių ekonomika, bet ir eksportuotojų sukurti nauji gaminiai, susiję su pandemijos valdymu. Visi šie veiksniai gali lemti gana reikšmingą ūkio augimą artimiausiais metais. Numatoma, kad Lietuvos realusis BVP 2021 m. padidės 5,1, o 2022 m. – 4,1 proc.

Gerėjanti pasaulio ekonominė padėtis didina infliaciją. Tai ypač pastebima žaliavų rinkose. Atsigaunant paklausai ir naftą išgaunančioms šalims ribojant šios žaliavos tiekimą, reikšmingai pakilo naftos kainos. Numatoma, kad šiemet, skaičiuojant eurais, naftos kainos gali būti maždaug 47 proc. didesnės nei pernai. Tai didinančiai veikia energijos produktų kainas, o netiesiogiai – ir kitų produktų kainas, nes didėja transportavimo ir kitos sąnaudos. Didesnės naftos, taigi ir degalų, kainos kol kas labiausiai padidino infliaciją Lietuvoje. Brangsta ir kitos žaliavos, pavyzdžiui, metalai. Prie to prisideda šių žaliavų tiekimo trikdžiai (iš dalies dėl veiklos ribojimų, susijusių su pandemine situacija žaliavas išgaunančiose šalyse) ir didelė paklausa, ypač Kinijoje. Tai kol kas tik nedaug veikia galutines vartotojų kainas, bet esama rizikos, kad poveikis padidės. Pasaulyje brangsta ir žemės ūkio produktai, nes šių produktų paklausa yra aukšta ir kyla problemų siekiant laiku pristatyti šiuos produktus. Vis dėlto Lietuvoje maisto kainos iki šiol auga gana nuosaikiai, matyt, iš dalies dėl didelio praėjusių metų derliaus. Daugiau kyla labiausiai su vidaus ekonomine raida susijusios kainos – paslaugų, bet vis dėlto jos didėja mažiau nei per praėjusius keletą metų. Prastesnė padėtis paslaugų ekonominiuose veiklose, tikėtina, prisidėjo prie šių kainų augimo lėtėjimo. Atsigaunantis ekonominis aktyvumas galėtų didinančiai veikti paslaugų kainas, bet jų augimą gali riboti mažėsiantis pridėtinės vertės mokestis už kai kurias paslaugas. Numatoma, kad infliacija Lietuvoje šiemet sudarys 2,2 proc. Palyginti su praėjusiais metais, infliacija padidės 1,1 proc. punkto, daugiausia dėl kylančių energijos produktų kainų. Kitąmet infliacija reikšmingai nesikeis, bet numatoma, kad keisis jos sudedamosios dalys. Infliacijos tiek daug nebedidins energijos produktų kainos, bet ją stipriau veiks vidaus paklausa ir su vidaus ekonomine raida labiau susijusios kainos. Infliaciją kitais metais gali labiau didinti ir kilsiančios maisto produktų kainos. Prognozuojama, kad 2022 m. infliacija sudarys 2,1 proc.

1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2021 m. birželio mėn. prognozė ^a			2021 m. kovo mėn. prognozė		
	2020	2021 ^b	2022 ^b	2020 ^b	2021 ^b	2022 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	1,1	2,2	2,1	1,1	1,6	1,9
Bendrojo vidaus produkto defliatorius ^c	1,1	2,0	2,0	0,7	1,8	2,0
Darbo užmokestis	10,2	7,0	5,9	10,2	6,3	5,5
Importo defliatorius ^c	-5,2	3,9	1,5	-5,2	3,4	1,7
Eksporto defliatorius ^c	-3,5	2,8	1,3	-3,5	2,8	1,5
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	-0,8	5,1	4,1	-0,8	2,9	5,1
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	-2,1	6,2	6,5	-1,5	4,8	6,7
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,5	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	0,1	8,5	5,5	0,1	5,0	5,0
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	0,0	8,2	5,9	-1,3	5,9	5,9
Prekių ir paslaugų importas ^c	-5,7	11,4	7,9	-6,4	9,8	6,7
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	8,5	7,1	6,6	8,5	8,4	7,0
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus)	-1,5	0,7	0,4	-1,5	0,5	1,5
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	10,0	7,7	6,3	9,5	7,0	6,4
Einamosios sąskaitos balansas	8,4	5,6	3,6	7,9	5,3	4,0
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	10,4	8,2	6,3	10,0	8,1	6,6

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2021 m. gegužės 19 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2783-5561 (online)